

باقاۋۇل، ياساۋۇل، قاراۋۇل، تۇنقاۋۇل، مەشقاۋۇل...	- ۋۇل / -ئاۋۇل
تارتىنچاق، ماختانچاق، قىسىلچاق، سوقچاق، ئوبدانچاق، ئۇزۇنچاق، ياخشىچاق، كۆڭۈلچەك، تۈگۈنچەك	- چاق، چەك / - چۇق، - چۈك

پېئىلدىن پېئىل ياسىغۇچى قوشۇمچىلار

تاتلاشتۇر-، سىلاشتۇر-، سىپياشتۇر-، ئۈزەشتۇر-، يۈمەشتۇر-، ئىزدەشتۇر-، يىغىشتۇر-، قىرىشتۇر-، كېسىشتۇر-، كېلىشتۇر-، يېتىشتۇر-...	- شتۇر، - شتۇر / - شۇر، - شتۇر
قىزىق-، بېسىق -، كۆنۈك -	- ق، - ق / - ۋك

4- ئارزۇ - تەكلىپ مەيلى

مىساللار	قوشۇمچىسى	تۈرى	
		بىرلىك	1- شەخس
يازسامىكەن، ئاتسامىكەن، كۆرسەمىكەن...	- سا - سە + م - ئىكەن + م -		
يازساڭمىكەن، ئاتساڭمىكەن، كۆرسەڭمىكەن	- سا - سە + ق / - ك + ئىكەن	كۆپلۈك	
يازساڭمىكەن، ئاتساڭمىكەن، كۆرسەڭمىكەن	- سا - سە + ئىكەن	بىرلىك	2- شەخس
يازساڭلارىكەن، ئاتساڭلارىكەن، كۆرسەڭلارىكەن	- سا - سە + ئىكەن - ئىكەن + ئىكەنلەر	كۆپلۈك	
يازسىڭىزىكەن، ئاتسىڭىزىكەن، كۆرسىڭىزىكەن	- سا - سە + ئىكەن + ئىكەن +	بىرلىك	
يازسىڭىزلەرىكەن، ئاتسىڭىزلەرىكەن، كۆرسىڭىزلەرىكەن	- سا - سە + ئىكەنلەر ئىكەن + ئىكەنلەر /	كۆپلۈك	
يازسىلىكەن، ئاتسىلىكەن، كۆرسىلىكەن...	- سا - سە + ل - لە + ئىكەن	بىرلىك	
يېزىشىلىكەن، ئېتىشىلىكەن، كۆرۈشىلىكەن	ئۆملۈك دەرىجە + سا - سە + ل - لە + ئىكەن	كۆپلۈك	
يازسىكەن، ئاتسىكەن، كۆرسىكەن...	- سا / - سە + ئىكەن	بىرلىك ۋە كۆپلۈك	3- شەخس

پېسىل ۋە تۇرغۇن سۆزلەردىن تۇرغۇن سۆز ياسىغۇچى قوشۇمچىلار

تاشلاندىق، قالدۇق، ھاردۇق، ئورۇندۇق، قولىق، ئۆلۈمتۈك، كەمتۈك...	- دۇق، - تۇق / - تۈك
ئاچال، يېشىل، قىزىل، قاتمال، قاقشال، تۈگەل، ئۇيۇل، ئۈزۈم، كېسىل (ئۈزۈل - كېسىل)، چېقىل (چېقىل - چوقۇل)	- ل، - ل - ل / - ۇل، - ۇل
ئويماق، ئىلماق، دەرمەن، سۆزمەن، ئىتائەتمەن، ھاجەتمەن، زوقمەن، ئۆچمەن، ئۆلەرمەن، ئىچەرمەن، چېكەرمەن	- مان / - مەن

3-شەخىس	سەتلىمە تۈر	ئۆملۈك دەرىجە قوشۇمچىسى - ك + - سە / - سا +	يېزىشساڭ، تۇتۇشساڭ، كېتىشسەڭ
	بىرلىك ۋە كۆپلۈك	- سا / - سە	يازسا، تۇتسا، كۆرسە، كەتسە

ئارمان مەيلى

تۈرى		قوشۇمچىسى	مساللار
1-شەخىس	بىرلىك	- سا - سە + - م + ئىدىم - ئىدى	يازسامدى (يازسامدىم) كەتسەمدى
	كۆپلۈك	- سا - سە + - ق / - ك + ئىدۇق	يازساقتۇق، كۆرسەكىدۇق، كەتسەكىدۇق
2-شەخىس	ئاددىي تۈر	بىرلىك	- سا - سە + - ك + ئىدىڭ - ئىدى
		كۆپلۈك	- سا - سە + - لار / - لەر + ئىدى
	سىپايە تۈر	بىرلىك	- سا - سە + - ڭىز + ئىدى
		كۆپلۈك	- سا - سە + - ڭىز - لەر / - لار + ئىدى
	ھۆرمەت تۈر	بىرلىك	- سا - سە + - لا / - لە + ئىدى
		كۆپلۈك	ئۆملۈك دەرىجە قوشۇمچىسى ھۆرمەت تۈرى + بىرلىك قوشۇمچىسى
3-شەخىس	سەتلىمە تۈر	ئۆملۈك دەرىجە + ئاددىي تۈر بىرلىك قوشۇمچىسى	يېزىشساڭىدى، تۇتۇشساڭىدى، كېتىشسەڭىدى
	بىرلىك ۋە كۆپلۈك	- سا / - سە + ئىدى	يازسىدى، تۇتسىدى، كەتسىدى، كۆرسىدى

2-شەخس	ئاددىي تۈر	بىرلىك	-غاي، -قاي/ -گەي، -كەي + -سەن	يازاغايىسەن، ئۇنقايسەن، كۆرگەيسەن
		كۆپلۈك	-غاي، -قاي/ -گەي، -كەي + -سەلەر	يازاغايىسلەر، ئۇنقايسىلەر، كۆرگەيسىلەر
	سىپايە تۈر	بىرلىك	-غاي، -قاي/ -گەي، -كەي + -سىز	يازاغايىسىز، ئۇنقايسىز، كۆرگەيسىز
		كۆپلۈك	-غاي، -قاي/ -گەي، -كەي + -سىز + -لەر	يازاغايىسىزلەر، ئۇنقايسىزلەر، كۆرگەيسىزلەر
	ھۆرمەت تۈر	بىرلىك	-غاي، -قاي/ -گەي، -كەي + -سىز + -لا	يازاغايلا، ئۇنقايللا، كۆرگەيلا، ئىشلىگەيلا
		كۆپلۈك	ئۆملۈك دەرىجە قوشۇمچىسى + ھۆرمەت تۈرى بىرلىك قوشۇمچىسى	يېزىشقايللا، ئۇنۇشقايللا، كېتىشكەيلا
3-شەخس	بىرلىك ۋە كۆپلۈك	-غاي، -قاي/ -گەي، -كەي	يازاغاي، ئۇنقاي، كۆرگەي، ئىشلىگەي، كەتكەي...	

پەرەز - قارشىلىق مەيلى

1-شەخس	تۈرى		قوشۇمچىسى	مىساللار
	بىرلىك	- سا - سە + - م	تۇتسام، يازسام، كەتسەم، ئىشلىسەم...	
2-شەخس	كۆپلۈك		- سا - سە + - ق / - ك	تۇتساق، يازساق، كەتسەك، كۆرسەك...
	ئاددىي تۈر	بىرلىك	- سا - سە + - ك	يازساڭ، كەتسەڭ، ئۇتساڭ، كۆرسەڭ
		كۆپلۈك	- سا - سە + - ك - لار +	يازساڭلار، كەتسەڭلار، ئۇتساڭلار، كۆرسەڭلار
	سىپايە تۈر	بىرلىك	- سا - سە + - ڭىز	يازسىڭىز، كەتسىڭىز، ئۇتسىڭىز، كۆرسىڭىز...
		كۆپلۈك	- سا - سە + - ڭىز - لەر / - لار +	يازسىڭىزلار، ئۇتسىڭىزلار، كەتسىڭىزلەر
	ھۆرمەت تۈر	بىرلىك	- سا - سە + - لا / - لە	يازسىلا، ئۇتسىلا، كەتسىلە، كۆرسىلە
كۆپلۈك		ئۆملۈك دەرىجە قوشۇمچىسى ھۆرمەت تۈرى + بىرلىك قوشۇمچىسى	يېزىشىسلا، ئۇتۇشىسلا، كېتىشىسلا	

2- شەخس	ئاددىي تۈر	بىرلىك	نۆل	ياز، كەت، تۇت، كۆر، ئىشلە...
		كۆپلۈك	- لىك، - نىك، / - ۋىك، - ۋىك + - لار	ئىشلەڭلار، يېزىڭلار، كېتىڭلار...
	سېپايە تۈر	بىرلىك	- لىك، - نىك / - ۋىك، ۋىك	ئىشلەڭ، يېزىڭ، تۇتۇڭ، كۆرۈڭ...
		كۆپلۈك	- ئىز، - ئىز، / ۋىز، -، ۋىز + - لار / - لەر	يېزىڭلار، تۇتۇڭلار، كېتىڭلەر، كۆرۈڭلەر..
	ھۆرمەت تۈر	بىرلىك	پەرەز قارشلىق مەيلى قوشۇمچىسى: - سا / - سە - لە / - لا +	يازسىلا، كەتسىلا، تۇتسىلا، كۆرسىلە
		كۆپلۈك	ئۆملۈك دەرىجە قوشۇمچىسى ھۆرمەت تۈرى بىرلىك + قوشۇمچىسى	يېزىشىسىلا، تۇتۇشىسىلا، ئىشلەتسىلە، كېتىشىسىلە...
3- شەخس		سەتلىمە تۈر	ئۆملۈك دەرىجە	يېزىش، كېتىش، تۇتۇش، كۆرۈش
		بىرلىك ۋە كۆپلۈك	- سۇن	يازسۇن، كەتسۇن، تۇتسۇن، كۆرسۇن،

ب شەكلى

1- شەخس	تۈرى	قوشۇمچىسى	مىساللار
	بىرلىك	- غاي، - قاي / - گەي، - كەي + - مەن	يازغايىمەن، تۇتقايىمەن، كۆرگەيمەن، كەتكەيمەن
	كۆپلۈك	- غاي، - قاي / - گەي، - كەي + - مىز	يازغايىمىز، تۇتقايىمىز، كۆرگەيمىز، ئىشلىگەيمىز

ئىسمىدا تۇر	«ش» لىق	- ش، - بش، / - وُش، - وُش	ساقلاش، يېزىش، بولۇش، كۆرۈش...
	«ماق» لىق	- ماق / - مەك	يازماق، كۆرمەك...
	«غۇ» لۇق	- غۇ، - قۇ / - گۇ، - كۇ	يازغۇ، ساتقۇ، كۆرگۈ، كەتكۈ...
	پۈتكەن تۈر	پۈتكەن تۈر سۈپەتداش + - لىق / - لىك	يازغانلىق، ساتقانلىق، كۆرگەنلىك،
ئىسمىدا تۇر	پۈتمىگەن تۈر	ئىزچىل سۈپەتداش + - لىق	يازىدىغانلىق، ساتىدىغانلىق، كۆرىدىغانلىق...
	ئىزچىل تۈر	ئىزچىل تۈر سۈپەتداش + - لىق	يېزىۋاتقانلىق، سېتىۋاتقانلىق، كۆرۈۋاتقانلىق...
	سۈبىيىكت	«غۇ» لۇق ئىسمىداش + - چى	يازغۇچى، ساقلىغۇچى، ساتقۇچى، سۆزلىگۈچى، كەتكۈچى...
	مەقسەت پېئىلى	«ماق» لىق ئىسمىداش + - چى	يانماقچى، ساقلىماقچى، سۆزلىمەكچى، كەتمەكچى...

9- پېئىلنىڭ خەۋەر سۆز شەكىللىرى

1- بۇيرۇق- تەلەپ مەيلى

ئا شەكلى

تۈرى	قوشۇمچىسى	مىساللار
1- شەخس	- ل - مەي	يازاي، كېتەي، تۇتاي، كۆرەي
	- لىلى / - مەيلى	يازايلى، كېتەيلى، تۇتايلى، كۆرەيلى

8- پېسىلىنىڭ تۇرغۇن سۆز شەكىللىرى

مىساللار	بەلگىسى	تۈرى	
يازغان، ساتقان، كۆرگەن، كەتكەن...	-غان، -قان / -گەن، -كەن	پۈتكەن سۆز	سۆيەلەش
يازىدىغان، كۆرىدىغان، ساقلايدىغان، سۆزلەيدىغان...	- ل، - ە - ي لىق رەۋىش + دىغان	1-خىلى	
يازار، ئۇچار، كۆرەر، كېتەر...	-ر، -ار، -ەر، (-س)	2-خىلى	
ساقلاۋاتقان، يېزىۋاتقان، بولۇۋاتقان، كۆرۈۋاتقان...	ئىزچىل تۈسلۈك ئۆزەك+ - قان	ئىزچىل تۈر	
يازغىلىۋاتقان، ساتقىلىۋاتقان، كۆرگىلىۋاتقان، كەتكىلىۋاتقان...	مەقسەت رەۋىشىدىشى + - يات + - قان	تەمشەلمە تۈر	رەۋىشىداشلا
ساقلاپ، يېزىپ، بولۇپ، كۆرۈپ...	- پ، - پ / - ۇپ، - ۇپ (- ي)	1-خىلى	
ياز، كۆر، سۆزلە (ي)، يازا-ياز، كۆرە-كۆرە،	- ل، - ە، - ي	2-خىلى	
يازغانسىرى، ساقلىغانسىرى، كۆرگەنسىرى،	-سىرى	ئۇزاما	
يازغۇچە، يانقۇچە، كۆرگۈچە، كۈتكۈچە...	-غۇچە، قۇچە / - گۈچە، -كۈچە	چەك سېلىشتۇرما	
يازغاچقا، سانقاچقا، كۆرگەچكە، كۈتكەچكە...	-غاچ، -قاچ / -گەچ، -كەچ + يۈنلىش كېلىش قوشۇمچىلىرى	سەۋەب	
يازغىلى، ساتقىلى، كۆرگىلى، كۈتكىلى...	- غىلى، - قىلى / - گىلى، -كىلى	مەقسەت	
يازغاچ، سانقاچ، كۆرگەچ، كۈتكەچ...	-غاچ، -قاچ / -گەچ، -كەچ	«غاچ» لىق	

7- پېئىلىك ئۆزەك شەكىللىرى

تۈرى	قوشۇمچىسى	تەلەپپۇز ۋە ئىملاسى
دەرىجە	ئەسلى دەرىجە	ياسا، ياز، تۇت، كۆز، باشلا، قىل، يۇل، بۇل، ...
	مەجھۇل دەرىجە	ياسال، يېزىل، تۇتۇل، كۆرۈل، باشلان، قىلىن، يۇلۇن، بۇلۇن، ...
	ئۆزلۈك دەرىجە	ياسان، كىيىن، ئۇرۇن، كۆرۈن، ئوڭشال، ئېچىل، تۇتۇل، سۈرۈل، ...
	ئۆملۈك دەرىجە	سۆزلەش، يېزىش، تۇتۇش، كۆرۈش، ...
	مەجبۇرىي دەرىجە	تاڭدۇر، باقتۇر، كىيدۇر، كەلتۈر، ھارغۇز، تۇتقۇز، ...
تۈس	ئىمكان تۈس	يازالا، كۆرەلە، ئوينىيالا، سۆزلىيەلە، ...
	چەكلىمىسىز تۈس	يازىۋەر، كۆرۈۋەر، ئوينىۋەر، سۆزلەۋەر، ...
	ئۆزلۈك تۈس	ياۋسۈك، يېزىۋەت، تۇتۇۋال، ...
	كۈچەيتىمە تۈس	ياسىۋەت، يېزىۋەت، ئۇرۇۋەت، ...
	ئىزچىل تۈس	ياساۋات، يېزىۋات، كۆرۈۋات، ...
تەمشەلمە تۈس	ياسىغىلىۋات، يازغىلىۋات، كۆرگىلىۋات، ...	
بولۇشلۇق - بولۇشىسىز	بولۇشلۇق	ياسا، يېزىل، كۆرۈن، سۆزلەش، كەلتۈر، ...
	بولۇشىسىز	ياسىما، يازالما، تۇتۇۋالما، كۆرۈنمە، ...

تەرتىپ سان	-نچى / -ىنچى	بىرىنچى، ئۆتتىنچى، ئالتىنچى، ئون بىرىنچى
كەسىر سان	مەخرەجگە «-دىن» / -تىن» قوشۇلىدۇ	ئۈچتىن ئىككى، ئوندىن ئۈچ، مىڭدىن بىر...
تەقسىم سان	-دىن / -تىن	بىردىن، ئىككىدىن، بەشتىن، تۆتتىن...
سۈپەت سان	-لىغان / -لىگەن	مىڭلىغان، مىليونلىغان، يۈزلىگەن...
رەۋىش سان	-لاپ / -لەپ	مىڭلاپ، ئونلاپ، بىرلەپ، ئىككىلەپ...
كىشىلىك سان	-پلەن / -پلەن	ئىككىپلەن، يەتتەپلەن، بەشەپلەن...
تەبىئىي سان	1-شەخس	ئىككىمىز، بىرىمىز، بەشىمىز، ئونىمىز...
	2-شەخس	ئىككىڭلار، بىرىڭلار، بەشىڭلار، ئونىڭلار...
	3-شەخس	بەشى، بىرى، ئىككىسى، يەتتىسى...

6-سۈپەتنىڭ گرامماتىكى شەكىللىرى

تۈرى	بەلگىسى	مىساللار
دەرىجە	ئەسلىي دەرىجە	يورۇق، سىلىق، ئەپچىل، سۈزۈك...
	كېڭەيتىمە دەرىجە	يورۇقراق، سىلىقراق، ئەپچىلرەك، سۈزۈكرەك
	ئاشۇرما دەرىجە	يوپيورۇق، سېسىلىق، قاپقارا، سۈپسۈزۈك...
	ئەركىلەتمە دەرىجە	پاكارغىنا، سىلىققىنا، ئوماققىنا، ئەپچىلگىنە، سۈزۈككىنە...
كۆپلۈك دەرىجە	تەكرارلىنىدۇ	ئېنىق-ئېنىق، چىرايلىق-چىرايلىق، ئېگىز-ئېگىز، ئېگىز-ئېگىز

باش كېلىش	نۆل	ياز، باش، ئۆي، كۈز...
ئىگىلىك كېلىش	- نىڭ	يازنىڭ، باشنىڭ، ئۆينىڭ، كۈزنىڭ...
يۆنىلىش كېلىش	- غا، - قا / - گە، - كە	بولغا، ئاتقا، باغقا، ئۆيگە، مەكتەپكە، قەشقەرگە، خەلققە...
چۈشۈم كېلىش	- نى	يولنى، مەكتەپنى، ئۆيىنى، خەلقنى...
ئورۇن كېلىش	- دا، دە / - تا، تە	يولدا، ئۆيدە، ئاتتا، مەكتەپتە...
چىقىش كېلىش	- دىن / - تىن	يولدىن، ئۆيدىن، ئاتتىن، مەكتەپتىن...
ئوخشاتما كېلىش	- دەك / - تەك	تاغدەك، ئۆيدەك، ئاتتەك، مەكتەپتەك...
ئورۇن - بەلگە كېلىش	- دىكى / - تىكى	تاغدىكى، ئۆيدىكى، ئاتتىكى، مەكتەپتىكى...
چەك كېلىش	- غىچە / - قىچە / - گىچە / - كىچە	يولغىچە، تاغقىچە، باشقىچە، ئۆيگىچە، مەكتەپكىچە...
تەڭلەشتۈرمە كېلىش	- چە - چىلىك	تاغچە، ئۆيچە، ئاتچىلىك، مەكتەپچىلىك...

كېلىش شەكلى

5- ساننىڭ گرامماتىكىلىق شەكىللىرى

تۈرى	بەلگىسى	مىساللار
ساناق سان	نۆل	بىر، ئىككى، بەش، ئون، ئون بىر، يۈز، ئىككى يۈز، مىڭ، ئون مىڭ، مىليون ...
مۆلچەر سان	«-چە» «-دەك، -تەك» قوشۇلىدۇ، يېقىن ئىككى سان چۈپلىنىدۇ.	بەشچە، يۈزچە، ئوندەك، مىڭدەك، بىر - ئىككى، ئون - يىگىرمە، قىرىق - ئەللىك...